

"Senin mazi ve müstakbel ve nesil ve aslın ve anâsırının menbalarını ve rızkının madenlerini bilecek, tanıyacak, yüz dâhi kadar bir akıl vermek lâzım geliyor." Örneklerle izah eder misiniz?

Mazi, varlığın ilk yaratılışından şimdiki zamana kadar geçen süreyi ifade ediyor. Mesela ben şu an kırk iki yaşındayım, mazim daha önce yaşamış olduğum kırk iki seneyi ifade eder.

İstikbal ise, varlığın son aşamasına kadarki süredir. Yetmiş yaşına kadar yaşayacağım düşünülürse, kalan yirmi sekiz yıl istikbalim oluyor.

Beni yoktan var eden sebep, benim bütün geçmiş ve geleceğimi görüp ona göre bir plan ve program yapması gerekir. Geçmişimi ve geleceğimi bilmeyen bir sebep bana yaratıcı olamaz.

Çünkü beni yaratan sebep daha ilk var edilme sürecinde bana öyle bir program tayin etmiş ki, bu program hem başlangıcımı hem sonumu içine alıyor.

Nesil ve asıldan maksat, benim soyumun geçmiş ve geleceğe zincirleme gitmesidir. Dedemin dedesi onun dedesi, oğlumun oğlu onun oğlu şeklinde zincirleme gidiyor. Bana sahip olabilmek için bütün bu geçmiş ve gelecek silsileye de sahip olmak gerekiyor. Yani dedemi başka bir sebep beni başka bir sebep yaratmıyor, öyle bir sebep var ki benim geçmiş ve gelecek nesillerime bütünüyle hükmediyor. Çünkü dedem ile benim aramda, sanat ve eser açısından müthiş bir benzeşme ve muazzam bir sanat birliği var.

Bu durum diğer bitki ve hayvanlar açısından da geçerlidir. Yani kainatta her şey üstünde bir tevhit mührü bulunuyor.

Anâsır ve memba yaratmaya ve hayata malzeme olan unsurlar demektir. Hava, toprak, su, ateş, elementler vesaire hepsi kainatta hayatı yaratan sebep için bir argüman bir malzemedir. Ve bunlara hükmedemeyen yaratıcılık iddia edemez. Çünkü bir sineğe hayat verebilmek için güneşin ısı ve ışığı, toprağın minareli, suyun bereketi gerekiyor. Bunlara sahip ve hakim olamayan sineğe de hakim olamaz.

Bu temel unsurlar aynı zamanda rızka da kaynaklık ediyorlar. Hava, toprak, su ve güneş olmadan rızık da olmaz, rızık yoksa hayat da yok demektir.

Yani bir canlıya can verebilmek için, kainatın bütünü ile avcunun içinde olması gerekiyor; yoksa can vermek mümkün değildir...